„PHILOLOGICAL STUDIES“ – Славистичко меѓународно интердисциплинарно списание од областа на хуманистичките науки

Издавач

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Институт за македонска литература – Скопје

***Philological Studies,* Vol. XXIV No. 1 (2026)**

Главен уредник

проф. д-р Јасмина Мојсиева-Гушева – Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Македонија

Извршен уредник:

д-р Тамара Ќупева – Институт за македонска литература. Скопје, Северна Македонија

Уредувачки одбор

проф. д-р Ивица Баковиќ – Факултет за хуманистички и општествени науки, Универзитет во Загреб, Хрватска

д-р Бојан Чолак – Институт за литература и уметност, Белград, Србија

д-р Нина Дитмајер-Прандо – Институт за словенечка литература и литературни студии, Љубљана, Словенија

проф. д-р Роберт Ходел – Институт за славистички студии, Универзитет во Хамбург Германија

проф. д-р Бранко Тошовиќ – Институт за славистички студии, Универзитет „Карл-Франц“ во Грац, Австрија

проф. д-р Оксана Микитенко – Институт за: уметнички студии, фолклор и етнологија „Максим Рилски“, Национална академија на науки на Украина, Киев, Украина

СОДРЖИНА / CONTENT

Предговор (мк) 17

Preface (en) 18

Предговор (ср) 19

Predgovor (sl) 20

Predgovor (hr) 21

Филозофски и културолошки проблеми / Philosophical-Cultural Problems

Влатко Деловски / Vlatko Delovski

ТЕЛОТО КАКО „ЛОГОС НА ПЕРЦЕПЦИЈА“ /

THE BODY AS LOGOS OF PERCEPTION 25-45

Стефан Марковски / Stefan Markovski

EPIGRAPHIC ILLUSTRATIVE TESTIMONIES/ARTIFACTS FROM THE SITES OF THE VARDAR REGION RELATED TO WINE, GRAPEVINE, AND THE DIONYSIAN /
ЕПИГРАФСКИТЕ СЛИКАРСКИ СВЕДОШТВА/АРТЕФАКТИ ОД ЛОКАЛИТЕТИТЕ ОД ПОВАРДАРИЕТО ПОВРЗАНИ СО ВИНОТО, ВИНОВАТА ЛОЗА И ДИОНИЗИСКОТО 47-65

Катерина Петровска - Кузманова / Katerina Petrovska - Kuzmanova

ДЕМОНСКИТЕ СУШТЕСТВА ВО МАКЕДОНСКИТЕ НАРОДНИ ВЕРУВАЊА /

DEMON CREATURES IN MACEDONIAN FOLK BELIEFS 67-80

Историја и филологија / History and Philology

Давор Јанкулоски / Davor Jankuloski
РАКОПИСОТ НА СЕРАФИМ ДАБИЌ ОД 1873 ГОДИНА – ИЗВОР ЗА ПРОУЧУВАЊЕ НА ТОПОНИМИЈАТА НА СЕЛОТО ОРЛАНЦИ – КИЧЕВСКО /

THE MANUSCRIPT OF SERAFIM DABIĆ FROM 1873 AS A SOURCE FOR THE STUDY OF THE TOPONYMY OF ORLANCI (KIČEVO REGION)..... 83-101

Наталија Поповска / Natalija Popovska
ДИНАСТИЧКИОТ ЛЕГИТИМИТЕТ НА КЛЕОПАТРА ВО ВОЈНИТЕ НА ДИЈАДОСИТЕ /

THE DYNASTIC LEGTIMACY OF CLEOPATRA IN THE WARS OF THE DIADOCHOI 103-121

Јазикот во историско-културолошки контекст (компаративен аспект) / Word in Historical and Cultural Context (Comparative Aspect)

Јана Луческа / Jana Lucheska
МАКЕДОНСКИ, БУГАРСКИ И СРПСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ И ПАРЕМИИ СО КОМПОНЕНТА ВОЛК, ВЪЛК, ВУК /
MACEDONIAN, BULGARIAN AND SERBIAN PHRASEOLOGISMS AND PAREMIAE WITH THE COMPONENT WOLF, V`LK, VUK 125-144

Литературата во интеркултурен контекст / Literature in Intercultural Context

Kristina Dimovska / Кристина Димовска
MELANCHOLY IN SELECTED SHORT STORIES BY STEFAN ŻEROMSKI AND SIMON DRAKUL /

МЕЛАНХОЛИЈАТА ВО ИЗБРАНИ РАСКАЗИ ОД СТЕФАН ЖЕРОМСКИ И ОД СИМОН ДРАКУЛ..... 147-167

Александра М. Гецић / Aleksandra M. Gecić
КУЛТУРНИ МОСТОВИ РУСКЕ ЕМИГРАЦИЈЕ: ЖИВОТ И РАД НИКИТЕ САЉНИКОВА У СРБИЈИ /

CULTURAL BRIDGES OF RUSSIAN EMIGRATION : THE LIFE AND WORK OF NIKITA SALNIKOV IN SERBIA 169-187

Neža Kočnik

"DANAS NI KO FČASEH": NAREČNA POEZIJA KOSTELSKEGA POETA IVANA LISACA /

"TODAY ISN'T LIKE IT USED TO BE": DIALECT POETRY BY THE KOSTEL POET IVAN LISAC 189-217

Ана М. Мумовић / Ana M. Mumović

КЊИЖЕВНЕ ТЕМЕ, ПРОБЛЕМИ И АПОРИЈЕ У ТУМАЧЕЊУ ДЕЛА РАДОМИРА ИВАНОВИЋА (У СВЕТЛУ НАУЧНЕ МОНОГРАФИЈЕ МИЛОША ЂОРЂЕВИЋА) /

LITERARY THEMES, PROBLEMS AND APORIAS IN THE INTERPRETATION OF THE WORK OF RADOMIR IVANOVIĆ (IN LIGHT OF THE SCHOLARLY MONOGRAPH BY MILOŠ ĐORĐEVIĆ) 219-243

Современото општество во културата, јазикот и литературата / Modern Society in Culture, Language and Literature

Тијана Балек / Tijana Balek

О (ДАТИВНИМ) КОНСТРУКЦИЈАМА ЕПИСТЕМИЧКЕ ОЦЕНЕ НА МАТЕРИЈАЛУ СРПСКИХ ИНТЕРНЕТ ТЕКСТОВА /

ON (DATIVE) CONSTRUCTIONS OF EPISTEMIC ASSESSMENT IN THE MATERIAL OF SERBIAN INTERNET TEXTS 247-269

Vida Davidović

POMORANDŽINA KORA: (ANTI)DIDAKTIČKA POLITIČKA DRAMA I NJENE IDEOLOŠKE IMPLIKACIJE /

(ANTI-)DIDACTIC POLITICAL DRAMA AND ITS IDEOLOGICAL IMPLICATIONS 271-287

Александра Ѓуркова / Aleksandra Gjurkova

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ЈАВНАТА КОМУНИКАЦИЈА / MACEDONIAN LANGUAGE IN PUBLIC COMMUNICATION 289-300

Проучување на говорот и лингводидактика / Speech Studies and Language Didactics

Бојана Мандровска, Магдалена Трајческа, Виолета Јанушева / Bojana Mandrovska, Magdalena Trajčeska, Violeta Januševa

КОХЕРЕНЦИЈАТА ВО ПИСМЕНИТЕ РАБОТИ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ /

COHERENCE IN THE MACEDONIAN LANGUAGE WRITTEN ASSIGNMENTS IN PRIMARY EDUCATION 303-315

Биљана Мирчевска-Бошева / Biljana Mirchevska Bosheva

ПРИМЕНА НА КОРПУСИТЕ ВО НАСТАВАТА: СО АКЦЕНТ НА ФРАЗЕМСКИТЕ КОНСТРУКЦИИ /

THE APPLICATION OF CORPORA IN LANGUAGE TEACHING:WITH A FOCUS ON PHRASEME CONSTRUCTIONS 317-340

Кристина Окуличиуте Микац / Kristina Okuličiute Mikac

СТРУКТУРНЫЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОГО МОЛОДЁЖНОГО СЛЕНГА И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РКИ (УРОВНИ B1–B2) /

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL FEATURES OF CONTEMPORARY RUSSIAN YOUTH SLANG AND ITS APPLICATION IN TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE (LEVELS B1–B2) 341-359

Рецензии и информации / Reviews and Information

Katarina-Antonia Boras

PRIMIJENJENA LINGVISTIKA DANAS I SUTRA /

APPLIED LINGUISTICS TODAY AND TOMORROW 363-369

Наталија Благојевић / Natalija Blagojević

КЊИЖЕВНОСТ И СТРИП: ИНТЕРМЕДИЈАЛНИ ДИЈАЛОЗИ И НОВИ ТЕОРИЈСКИ ОКВИРИ /

LITERATURE AND STRIP:INTERMEDIAL DIALOGUES AND NEW THEORETICAL FRAMEWORKS 371-374

Elena Pavlović
FENOMENI SNA I PROROŠTVA U FOLKLORNIM ŽANROVIMA: SINTETIČKI UVID U SAVREMENA ISTRAŽIVANJA /

PHENOMENA OF DREAMS AND PROPHECY IN FOLKLORE GENRES: A SYNTHETIC INSIGHT INTO CONTEMPORARY RESEARCH 375-379

Сарита Трајанова / Sarita Trajanova
МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА „ТАЈНАТА НА ЧОВЕЧКАТА ДУША НИЗ ПРИЗМАТА НА КНИЖЕВНОСТА“ /

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE "THE SECRET OF THE HUMAN SOUL THROUGH THE PRISM OF LITERATURE" 381-386

UDK: 811.163.41'367.3

О (ДАТИВНИМ) КОНСТРУКЦИЈАМА ЕПИСТЕМИЧКЕ ОЦЕНЕ НА МАТЕРИЈАЛУ СРПСКИХ ИНТЕРНЕТ ТЕКСТОВА[1]

Тијана Балек
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1391-1570

Кључне речи: епистемичка оцена, датив субјекта, интерпретација, евалуатор, конструкције, глаголи, предикативи, српски језик

Резиме: Истраживање је посвећено епистемичким конструкцијама у оквиру којих се субјекат (пр)оцене изражава дативом на материјалу интернетских текстова и електронских корпуса српског језика. Важно је нагласити да се већина конструкција које се у раду описују и анализирају употребљава првенствено у разговорном или писменом разговорном језику, што онемогућава њихово прецизно квантификовање. У фокусу рада су случајеви када се епистемичка модалност изражава глаголима, чије основно значење није у епистемичком домену: модални *морати* и *требати*, егзистенцијални *бити*, катенативни глаголи који изискују (и) субјекат граматикализован дативом – *изгледати*, *чинити се*, *деловати*, те звучно рецептивни *звучати*. Осим тога, размотрена је и реализација епистемичке оцене предикативима (предлошко-падежним конструкцијама) попут *без везе*, *испод части*, као и неграматичним *из понижења* и сл., који такође захтевају субјекат у дативу. Анализа је потврдила да епистемичка оцена неретко функционише на граници сфера евиденцијалности и презумпције, што додатно указује на сложеност овог типа интерпретације и могућности којима се изражава, те истиче потребу за додатним испитивањима, која би обухватила друге дискурсе, чиме би се

[1] Одређена запажања у вези са датом темом представљена су у онлајн излагању на руском језику 17. 12. 2025. године на међународној конференцији „Всероссийский конгресс славистов", који је у Москви организовао Институт за славистику РАН. Садржај овога рада није био ни у ком облику, и ни на једном језику, претходно понуђен за објављивање.

употпунили подаци о функционисању разматраног типа конструкција.

ON (DATIVE) CONSTRUCTIONS OF EPISTEMIC ASSESSMENT IN THE MATERIAL OF SERBIAN INTERNET TEXTS

Tijana Balek
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1391-1570

Keywords: epistemic assessment, dative subject, interpretation, evaluator, constructions, verbs, predicatives, Serbian language

Summary: The research is dedicated to epistemic constructions within which the subject of evaluation is expressed by the dative in the material of Serbian internet texts and electronic corpora. It is important to emphasize that most of the constructions described and analyzed in the paper are used primarily in spoken or written colloquial Serbian language, which makes their precise quantification impossible. The focus of the paper is on cases where epistemic modality is expressed by verbs whose basic meaning is not in the epistemic domain: modals *morati* and *trebati*, existential *biti*, catenative verbs that require a subject grammaticalized by the dative – *izgledati*, *činiti se*, *delovati*, and sonorously receptive *zvučati*. In addition, the realization of epistemic evaluation with predicatives (prepositional-case constructions) such as *bez veze*, *ispod časti*, ungrammatical *iz poniženja*, etc., which also require a subject in the dative case, was also considered. The analysis confirmed that epistemic assessment often functions on the border between the spheres of evidentiality and presumption, which further indicates the complexity of this type of interpretation and the possibilities with which it is expressed, and indicates the need for additional research that would encompass other discourses, thereby completing the data on the functioning of the type of construction under consideration.

1. Уводне напомене.

У раду ће бити размотрене конструкције у чијем се саставу налази датив (семантичког) субјекта, обично исказан заменицом, које се због специфичности оцене коју исказују у литератури (в. ниже) називају епистемичким или интерпретативним. Наиме,

епистемичком модалношћу се саопштава став говорника према истинитости или могућности одређене пропозиције (Lions, 1977; Palmer, 1990), другим речима, она представља модалност знања и служи за представљање процене, уверености или неуверености говорника у истинитост одређеног исказа и његовог садржаја (Бабић, 2018: 116 према Вујошевић, 2021: 234). Епистемичку модалност П. Пипер у *Синтакси просте реченице* (2005) одређује као степеновану квалификацију уверености говорника у истинитост садржаја одређеног исказа.

Средства изражавања епистемичке модалности у српском језику су различита и обухватају модалне речи и изразе, који се обично интонационо издвајају од основног дела реченице. Примера ради, у питању су следеће: *без сумње*, *свакако*, *сигурно*, *наравно*, *вероватно*, *тешко да* и др. Уп.: *Двехиљаде осму,* ***без сумње****, обележиле су Олимпијске игре у Кини, земљи где је, наводно, Бата Живојиновић популарнији од Чак Нориса* (SRWAC); ***Тешко да*** *има човека који у животу никад није пробао палачинке* (SRWAC); *На жалост* ***сигурно*** *је да нећемо моћи рачунати на наш нови телевизор ни приближно толико* (SRWAC).

Дакле, у фокусу овог рада налазе се епистемичке конструкције у којима је субјекат (пр)оцене изражен дативом, а неопходно је истаћи да се већина конструкција које описујемо и анализирамо употребљава првенствено у разговорном или писменом разговорном језику, те је то разлог немогућности прецизног одређивања њихове фреквентности. Осим тога, разматрају се и случајеви у којима се епистемичка модалност изражава глаголима, чије основно значење није у епистемичком домену: модални *морати* и *требати*, егзистенцијални *бити*, катенативни глаголи који изискују (и) субјекат граматикализован дативом – *изгледати*, *чинити се*, *деловати*, те звучно рецептивни *звучати*.

2. Особине и средства изражавања дативних конструкција епистемичке оцене.

У славистичкој литератури дативу „субјекта оцене", односно дативу субјекта „непоузданог, непровереног знања" (рус. «недостоверное знание» Градинарова, 2003: 5–6; 2017: 58–64; Иванова, 2016), епистемичке оцене (рус. «эпистемическая оценка» Циммерлинг, 2018; 2021: 298–307), или епистемичком дативу («эпистемический датив» Иванова, 2025), посвећен је низ радова[2].

Без обзира на блискост словенских језика, запажа се неједнака дистрибуција и лексичка средства изражавања епистемичке модалности (оцене) са субјектом у дативу. Рецимо, према тврдњама Ј. И. Иванове (2025), у бугарском језику се епистемичка оцена са субјектом у дативу може изразити глаголом – уп. *сивее* као у примеру *Прането нещо ми* ***сивее***, придевом (*глупава*) ***Глупава*** *ми е Мая*, или пак предикативом – рецимо *нелогично* (***Нелогично*** *ми е да давам пари за нещо некачествено*). Она такође напомиње да прва два начина изражавања, када су носиоци епистемичке квалификације глагол и придев, нису карактеристична за руски језик[3]. А. А. Градинарова (2017: 59–60) наводи да се субјекат у дативу у својству „кадровског" субјекта у бугарском језику јавља уз глаголе са значењем перцепције укуса, мириса и визуелних сензација, уз следеће примере: буг. *Млякото ми киселе* – рус. 'Мне кажется, что молоко кислит'; буг. *Баницата ми сладни* – рус. 'Мне кажется, что баница сладкая'; буг. *Маслото ми мирише на бензин* – рус. 'Мне кажется, что масло пахнет бензином'; *Ако е червен* [надписът] – *добре, но на мен нещо ми розовее* – рус.

[2] Упркос различитим терминима који се користе, ради се о истом или врло блиском појму, те их и ми у раду напоредо синонимично употребљавамо.

[3] За изражавање оцене уз субјекат у дативу у руском језику користе се тзв. дативно-предикативне структуре, где се заменицом или именицом у дативу изражава експеријенцер-субјекат, а особина или својство које он доживљава изражени су предикативом (Иванова, 2024: 13; в. Циммерлинг, 2017).

'Если надпись красная – хорошо, но мне она что-то кажется розовой'.

Српски језик нема тако развијен дијапазон употребе датива субјекта са перцептивним глаголима, па би некима одговарао модел бугарске структуре реченице, а некима руске. Форму *?Млеко ми киси* оцењујемо као сумњиву, пошто се облик *кисити* ('бити киселог укуса') са субјектом у дативу среће, али искључиво у разговорном језику (уп. и *Вино ми нешто киси*[4]). Глагол *сладити *Пита ми слади* се са дативом субјекта обично не употребљава[5], а, пошто су овакве реченичне структуре својствене разговорном језику, уколико би неко рекао *?Ова кафа ми слади*, исказао би искључиво свој рецептивни доживљај укуса кафе, који би, скаларно посматрано, био нижи од нормалног[6] ('помало слатка кафа'). С друге стране, облик *Уље ми мирише на бензин* представља прихватљив и неутралан израз. На основу овога можемо закључити да глаголи из домена олфакторне перцепције имају развијенију способност денотирања епистемичке оцене с дативним субјектом у односу на друге перцептивне глаголе. Уп. неутрални глагол *мирисати – Мирише ми на неко воће*, (метафорички) *Мирише ми на невољу*; из синхроне перспективе маркирани *вољати – Воља ми на зној*, *Воља ми на буђ*. Уп. такође стилски маркиране глаголе *баздити* и *смрдети*: *базди* / *смрди ми на алкохол*, *нафту*, *цигаре* и сл. Сходно томе, приметна је тенденција да се дативни субјекат са перцептивним глаголима користи за изражавање негативне квалификације.

[4] В. одељак 2.3. и појашњење у вези са прагматиком ових спојева.

[5] Уобичајено је рећи *Пита ми је слатка*, када је заменицом такође исказан субјекат интерпретације (евалуатор, процењивач), а читаву ситуацију карактерише епистемичка оцена.

[6] За дефинитивно одређење да ли је поменута евалуација позитивна или негативна, потребан је шири контекст.

2.1. *Нормативна граматика српскога језика* бележи неколико типова значења датива према синтаксичкој функцији[7], а издвојићемо само допунски датив – *Писмо мајци било је на столу*, *Гледа брату у леђа*; те датив индиректне допуне, који се као беспредлошки датив са општим значењем усмерености користи уз прелазне глаголе сложене рекције чија је прва допуна беспредлошки акузатив или допунска клауза, када се остварује значење давања, намењивања, чињења на корист или штету, на пример *Произвођач је испоручио купцу намештај*, *Руши комшији ограду* (Пипер, Клајн, Драгићевић, 2022: 423).

Према семантичкој функцији издвајају се следеће врсте датива: допусни (*Супротно очекивањима, на циљ је стигла прва*), еквативни (*Препис је једнак оригиналу*), етички (*Шта ми радиш?*), посесивни (*Брат му се вратио*), просторни (*Ишли су ка реци*), називни[8] (*Наслов ће му бити „Фрушка гора“*), старосни (*Дечаку је пет месеци*), узрочни (*Захваљујући јаком организму, брзо је оздравио*) (Пипер, Клајн, Драгићевић, 2022: 425–427, 429–430). Овога пута нас највише интересује тзв. субјекатски датив, тј. датив без предлога са значењем семантичког субјекта, у оквиру којег се у *Нормативној граматици српскога језика* издвајају следећа ужа значења:

а) вољни датив – исказивање носиоца жеље или воље, употребљава се у безличним реченицама с непрелазним глаголима с морфемом *се* у предикату (*Не гледа ми се тај филм*; *Дрема нам се*; *Није му ни до чега*);

б) датив носиоца психичког или физиолошког стања или процеса – уз предикате разне структуре, и личне и безличне (*Лакнуло им је кад су добили дијагнозу*; *Мило ми је што смо се срели*; *Крче ми црева*);

[7] Наводимо само она значења којима се маркира семантички субјекат. О семантици и синтаксичким функцијама датива в. и поглавље И. Антонић у *Синтакси просте реченице српскога језика* (Антонић, 2005: 176–195).

[8] Такође се сматра подврстом субјекатског датива, али пошто се њиме не врши никаква процена, не одговара критеријумима анализе.

в) датив оцене правовремености/неправовремености – у безличним реченицама с помоћним глаголом и временским прилогом, које значе оцену да је за семантички субјекат право време за нешто, или пак да није: *Она мисли да јој још није време за то*; *Рано ми је да идем на спавање*;

г) датив процене реалности – у безличним реченицама беспредлошким дативом семантичког субјекта процењује се реалност исказа (*Чини ми се да касни*; *Изгледа ми да ће бити кише*);

д) нецеситативни датив – беспредлошки датив сематичког субјекта као носиоца потребе, неопходности у различитим типовима безличних реченица: *Ваља нам се опростити*; *Није му неопходно да их моли* (Пипер, Клајн, Драгићевић, 2022: 428–430).

2.2. Претрага електронских корпуса је показала да се као носиоци епистемичке оцене појављују предикативи (уп. *фасцинантно* и *нелогично* у примерима ***Мени*** *је* ***фасцинантно*** *како успе нека ругоба да се венча а камоли да нађе нешто са стране* (ispovesti_1); ***Нелогично ми*** *је да седи код куће по цео дан*) и придеви (уп., рецимо, *паметна*, *глуп*, *ружна* у следећим примерима: *Па,* ***паметна ти*** *је та одлука мајсторе, ниси ти вредан губљења времена* (PDRS); ***Глуп ми*** *је његов поступак*; *...****ружна ми*** *је, зрачи неком злобом...* (ispovesti_1)).

У српском језику се глаголи такође могу појављивати као експоненти оцене са субјектом исказаним дативом. Обично се ради о деадјективним глаголима којима се одређени објекат, на који је оцена и усмерена, негативно квалификује. Уп. нпр.: *Кожа* ***му је посивила****, а и крв која му је цурила из носа постала плавкаста*[9] (PDRS); *Добио је температуру а лева нога је почела да* ***му црвени*** *и врућа као и сам он* (stetoskop.info); *Од кад уђох у твој стан и шећер* ***ми киси*** (cuspajz.com). Међутим, у примерима *Кожа му је посивила...* и *...лева нога је почела да му црвени...* није реч о конструкцијама са дативом *епистемичке* оцене, будући да

[9] Могућа је трансформација реченице тако да се придев замени деадјективним глаголом: *Кожа му је посивила, а крв* [**му је**] ***поплавила***.

је дативом означен посесор – односно чија кожа је посивила и нога поцрвенела (Маријина, Маркова, нечија, свачија итд.)[10]. Деадјективним глаголима се даје квалификација (оцена) боје одређеног дела тела, али конструкцију у целини не сматрамо конструкцијом епистемичке оцене из горенаведених разлога.

С друге стране, у примеру ...*шећер ми киси* дативом јесте маркиран процењивач (Мени је шећер кисео ≠ Мој шећер је кисео). Разлика између последњег и осталих примера са глаголима састоји се у следећем: иако у сва 3 случаја објекат (кожа, нога, шећер) мења своја својства, у случају са кожом и ногом постоји репер (норма, уобичајено стање) у односу на који се степенује запажено (затечено) стање и процењује као фактичко. У случају са шећером који киси не постоји никаква скала, мерна јединица и сл., на основу које би се могло утврдити објективно стање. Подразумевано својство шећера је да је сладак, а уколико он постаје кисео, реч је о очитој метафоризацији значења у погледу промене укуса, насталој као последица процене субјекта изазване одређеним факторима. Ипак, пример који следи показује да метафоризација значења није обавезна, те да процењивач (кувар) додаје састојке у складу са њиховим основним својствима које жели да истакне због својих преференција (и својеврсне личне скале укуса): *Додала сам још неколико капи ађета балзамика и пар листића руколе по узору на рецепт Јелене са блога Foodforthought. Да* ***ми*** *мало и* ***киси*** *и* ***горчи***... (CLASSLA-web.sr 1.0).

Суштина је, дакле, у томе што је приликом реализације датива епистемичке оцене неопходно да процењивач (тј. именица / заменица која означава живо /+/ и људско /+/), а не посесор, буде означен тим падежом, а такви случајеви су много ређи. Уп. *Дете* ***ми игра*** (Моје дете игра) vs. *Текст* ***ми игра***. Епистемичка оцена

[10] Истоветан тип реализације субјекта-посесора у дативу је и у следећим примерима: *Пипнуо сам јој пулс, међутим осетио сам га само два пута, а онда су уста почела да* ***јој плаве*** (CLASSLA-web.sr 1.0).

изражена је у потоњем примеру, будући да се описује стање процењивача.

3. Типови дативно-предикативних структура епистемичке оцене.

Пошто смо у претходним одељцима установили да се и у српском језику чешће користе предикативи и придеви са дативом субјекта епистемичке оцене, док реализација уз деадјективне глаголе изискује поштовање одређених морфосинтаксичких чинилаца, у наставку ћемо ексцерпиране примере класификовати према типологији Љ. Митковске примењене на македонски језик (в. Митковска, 2018, Mitkovska, 2021), која разликује следеће три групе дативно-предикативних структура, у зависности од нивоа укључености (дативног) субјекта у ситуацију:

3.1. Непосредна (директна) укљученост. Наиме, Љ. Митковска сматра да када је дативни референт изложен некој ситуацији, она може изазвати физиолошко, емоционално или когнитивно стање код тог референта који јој је изложен. Изазване сензације се обично изражавају предикативима са значењем физичке и физиолошке перцепције, али се и параметричка својства могу реанализирати као осећања (Mitkovska, 2021: 93). У складу са типом преживљавања (доживљавања) одређене појаве и средствима којима се они реализују, Љ. Митковска разликује три подврсте непосредне укључености: (1) физичка стања – ***Мука ми је****, знојим се* (SRWAC); *Сео да вози, а* ***лоше му****, његова неодговорност* (CLASSLA-web.sr 1.0). (2) Психичка стања: *Тотални* ***гушт ми је*** *писати о стварима које немају везе са мојим професионалним животом* (SRWAC); *Не може се од ње растати, од породице може, воли је,* ***лоше му је*** *– наставио је Цар*[11] (CLASSLA-web.sr 1.0). Примери показују да се, зависно од

[11] Будући да се ради о процени психичког стања 3. лица, дакле не сопственог, овај пример је близак групи коју Љ. Митковска назива „екстерном проценом" (в. ниже), те постоји извесна повезаност са примером наведеним испод са предикативом *нелогично*. Оно што разликује дата два случаја јесте контекст: из примера са предикативом *лоше му је* приметно је да се описује психичко

контекста, истим предикативом, као што је случај са горепоменутим *лоше му је*, могу представити и физичка и психичка стања. (3) Интелектуалне реакције: *И сада, кад мало боље размислим,* ***чудно ми је*** *како га нису задржали* (SRWAC); ***Неразумно ми је*** *да лекар који добије мито од 500 евра буде осуђен на затворску казну од три године*... (CLASSLA-web.sr 1.0).

3.2. Посредна (индиректна) укљученост. Овим типом дативно-предикативних конструкција изражавају се жеље, потребе и могућности референта дативног субјекта. Референт не доживљава стање, већ претпоставља могуће стање и односи се како на неактуелизоване ситуације, тако и на будућност и генеричке догађаје (Mitkovska, 2021: 95). Уп., рецимо: *Значи, мали док сам био прво* ***ми је било*** *све* ***далеко***. ***Далеко ми је било*** *и до обданишта Драгољуб Удицки*. (SRWAC); ***Жеља нам је*** *да ова манифестација постане традиционална*… (SRWAC) ***Пошteно ми је*** *да се повучем, а ако је толико јако наставићемо, нормално је и коректно* (republika.rs).

3.3. Екстерна процена. Процену одређене ситуације могуће је вршити и са дистанце, односно субјекат који (пр)оцењује ситуацију може бити спољашњи посматрач[12], када је такође граматикализован дативом (Митковска, 2018 према Иванова, 2025). Тачније, процена се врши без личног интереса или потенцијалне укључености у саму ситуацију, што се, према Љ. Митковској може парафразирати на следећи начин: *X thinks a situation is Y or according to X, a situation is Y* (Mitkovska, 2021: 96). Уп.: *Огорчени Крушевљани истичу да се ради о изузетном просветном раднику… а* ***нелогично им је*** *и да због мањка првака у школи вишак постане учитељица која води четврти разред* (SRWAC); ***Страшно ми је***, ***најстрашније*** *што све то пролазите*

стање особе (на то указују и др. елементи исказа), док је уз *нелогично им је* акценат на процени аргументације, не емоционално-психичког стања особе.

[12] У раду из 2018. године Љ. Митковска (2018: 85) ову групу и назива тако – „набљудувач од страна", док у каснијем користи термин „external observation" (Mitkovska, 2021: 96).

тако млади, што вас лекари шетају од немила до недрага... (CLASSLA-web.sr 1.0). Последњи пример илуструје случај када се епистемичка оцена може степеновати, али дата појава није условљена „спољашњим" посматрањем, већ спада у средства којима се, поред датива субјекта у српском, али и у другим словенским језицима, врши интерпретација ситуације[13] (в. Апресян, 2004; Кустова, 2021; Иванова, 2025). Ј. Ј. Иванова (2025) сматра да су у тривијалном случају субјекат интерпретације и субјекат активности која се (пр)оцењује различита лица, тј. ситуацију P реализује Y, а оцену даје X.

Оператори оцене у примерима који следе су предикативи *паметно*, *илузорно*, *некоректно* и *нефер*, проценљивач је говорно лице, док је за реализацију ситуације задужен неко други, било да је у исказу реализатор експлициран или не: *Уколико су старије,* ***паметно им*** *је прићи са темама о загађењу животне средине, променама у школском систему, тренинзима*… (bebac.com); *Има приватника који дрзе отпаде за NISSANA (јер због пар поломљених лајсни или светала* ***илузорно ми*** *да купујеш ново)* (cbc.rs); ***Некоректно ти*** *је ово, по други пут а по истом систему* (forum.cdm.me); ***Нефер ми*** *је то што она има праве пријатеље, оне које не занима колико имате пара или мане*… (scribd.com).

4. Глаголи у својству епистемичких оператора.

У српском језику се епистемичка оцена може изразити и глаголима, како онима са рекцијом у дативу, тако и онима који немају дативну рекцију (4.2., 4.3.) али ни примарно епистемичко значење. У наставку ће бити уочљиво колико је танка граница између епистемичке оцене и презумптива.

[13] Г. Кустова (2021) у оквиру евалуативних прилога издваја и интерпретационе предикативе, а Ј. Иванова (2024) према том моделу – интерпретативе (евалуативне предикативе).

4.1. Размотрићемо овога пута три српска глагола способна да изражавају епистемичку оцену *изгледати*, *чинити се*[14] и *деловати*. Будући да је наш фокус на дативном субјекту, треба рећи да поједини глаголи овај тип допуне реализују у безличној употреби, иако њихово интерпретационо значење није директно условљено дативним субјектом.

Глаголом *изгледати* примарно се денотирају[15] визуелно перцептивне реалије, међутим, будући да је лексички недовољно издиференциран, изискује допуну којом се значење конкретизује (*Мирко **изгледа** уморан/уморно*, *Не **изгледам** толико исцрпљено колико се осећам* и сл.). Оцена се намеће сама по себи, с обзиром на то да се садржај примљен чулом вида увек на одређени начин евалуира, а то показују и примери који су наведени. Према томе, могуће је наведеним реченицама и „придружити" евалуатор у дативу: *Мирко ми* (нам, Ани) *изгледа уморан/уморно*; *Не изгледам ти* (вам) *толико исцрпљено колико се осећам*? Дативом је означен процењивач, невезано за то коме припада конкретни исказ – носиоцу стања (особине) или процењивачу.

С друге стране, глагол *изгледати* употребљава се и у личном облику са допуном у номинативу[16], тачније када је *изгледати* (посматрано из угла читаве реченице) употребљен као део сентенцијалне допуне и нема епистемичко значење, већ се подразумева само да одређени ентитет у неком облику постоји: *…да се информишу о томе како живе и чиме се баве млади у Јапану, како **изгледају** школе, јапански вртови, насеља и остало* (CLASSLA-web.sr 1.0). Уколико се пак уз глагол *изгледати* као

[14] *Изгледати* и *чинити се* Љ. Поповић (2010) сагледава као маркере инференцијане евиденцијалности, док за исте глаголе са личном заменицом и без личне заменице у дативу каже да представљају различите лексеме. Ми се са овом последњом тврдњом слажемо, будући да у наставку наводимо контексте у којима се *изгледати* и *чинити се* могу употребити интерпретационо, тј. као епистемички оператори.

[15] Шестотомни речник Матице српске даје следеће податке за примарно значење глагола *изгледати*: 1.а. 'имати какав лик, облик, вањштину'; б. (безл.) 'чини се' (РМС, 1967/2: 380).

[16] Уп. и *Како **изгледа Јелена**, нисам је дуго видела?*

допуна јавља прилог или партицип, којима се конкретизује стање или изглед објекта евалуације, сам глагол се такође може користити у личном облику: *...запазио да мали травњаци с растињем у том делу* ***изгледају неговање*** *него пре...* (CLASSLA-web.sr 1.0); ***Изгледам лепо*** *у тамним бојама*; *Ана* ***изгледа болесно****, надам се да је све у реду*.

Међутим, када је процењивач у реченици експлициран дативом, глагол *изгледати* је безличан, а примери показују да субјекат у дативу може бити и непосредно укључен у ситуацију коју процењује, али и чинити то са дистанце, уп.: ***Изгледа нам*** *да смо и сада у ситуацији морамо много жртвовати да би сачували своју слободу у културном, социјалном, политичком и економском смислу* (PDRS); *…****изгледа ми*** *да се појединцима баш осладио новац, па мисле да могу без улагања да се баве туризмом* (PDRS); *Често* ***јој*** *је* ***изгледало*** *и* ***изгледа јој*** *као да то што су очекивали заправо није било ништа* (PDRS).

Поред перцепције подложне опажају, којој је на известан начин иманентно да је подложна евалуацији и интерпретацији, глаголи из домена манипулације уз одговарајуће морфосинтаксичке услове такође се реализују у овом пољу. Рефлексивни глагол *чинити се* функционише као синоним глагола *изгледати* у епистемичком значењу[17]. Употребљава се безлично, семантички субјекат-процењивач у дативу није обавезан, осим ако се жели истаћи податак ко је евалуатор ситуације. Уп. *Чини се да ће почети киша – Чини ми се да ће почети киша – Ани се чини да ће почети киша*. Говорник и у првој реченици изражава своје мишљење, уважавајући ванлингвистичке параметре ситуације, да ће почети киша. У наредним двема реченицама евалуатор јесте граматикализован дативом – заменицом *ми* и именицом *Ани*. Разлика између прве и

[17] Будући да глагол *чинити* спада у групу манипулативних, без обзира на то што може имати дативну рекцију (уп. *чинити некоме услугу* или, кондензованије, *чинити коме*), у реализацији епистемичке оцене учествује искључиво рефлексивна варијанта, и то секундарно значење глагола *чинити се*: 2. ‘имати изглед, изгледати, причиња(ва)ти се’ (РМС, 1976/6: 880).

друге реченице, премда је у оба случаја реч о сопственом ставу говорника, састоји се у степену објективности исказа. Наиме, када евалуатор није експлициран, а глагол је употребљен безлично, ради се о објективнијем исказу него када је у исказу присутан евалуатор. Међутим, иако је у исказу експлициран евалуатор, не мора обавезно бити реч о тзв. „тривијалном случају" епистемичке оцене (по Иванова, 2025). Уп.: *...ако нисам знала готово ништа о том смеру,* ***чинило ми се*** *да бих ту могла да спојим своја два афинитета* (PDRS); *С друге стране, грађани су забринути и* ***чини им се*** *да су поскупљења велика* (PDRS).

Глагол *деловати*, као и *чинити*, у примарном значењу спада у манипулативне. Субјекат интерпретације исказан дативом може се реализовати у секундарном значењу[18], при чему, као што и примери показују, сам глагол може бити употребљен и лично и безлично: *Уваженом колеги листа није прешла цензус, а* ***деловало им*** *је да ће се то догодити* (PDRS); ***Делује јој*** *нереално да ће икада моћи да се опусти и да ће њен живот поново бити нормалан* (PDRS); *Зар се такво питање поставља пару који је у очигледној емотивној вези? Не* ***делујемо му*** *довољно заљубљено*? (PDRS). Разматрани глагол употребљен безлично, било да је субјекат интерпретације исказан или не, обично изискује допуну у виду *да* + презент конструкције: *Делује* (ми, теби, Пери) *да ће* [падати] *киша*; *Није* (нам, вам) *деловало да ће бити проблема*. С друге стране, у личној употреби допуна може бити или прилог или трпни придев: *Делујеш* (нам, ми, јој) *уморно* / *уморан*; *Мали ми делује поспано* / *поспан*, *боље га ставите на спавање*.

4.2. Глагол којим се означава звучно рецептивни садржај – *звучати*, може се употребити са допуном у дативу, којом се граматикализује субјекат процене. У том случају глагол излази из свог уобичајеног семантичког оквира и постаје епистемички глагол: *Ана* ***ми*** *је* ***звучала*** *лоше*; *Ваш предлог* ***ми звучи*** *разумно*; *Он* ***ми*** *не* ***звучи*** *као нормалан тип*. Прилози (поредбене

[18] 'Вршити, изазивати утисак' (РМС, 1967/1: 652).

конструкције) који се користе у својству допуна додатно потцртавају епистемички карактер.

4.3. Модални глаголи *морати* и *требати*, којима се изражава деонтичка модалност, могу се наћи и у својству епистемичких оператора[19]. Да би реализација епистемичке оцене била могућа, важно је да *морати* и *требати* буду у потенцијалу. Разлика између ових глагола састоји се у томе што се, уколико је употребљен глагол *требати*, пропозиционални садржај оцењује као мање вероватан у односу на онај који се исказује глаголом *морати*. Уп.: *– А откуд ћу ја то знати? –* ***Морали би знати****, јер ја извесно нисам пропустио да вам то кажем* (PDRS); *Било каква нереална цена* ***морала би да*** *вам* ***изазове*** *сумњу* (PDRS); *Па, он* ***би требао да зна*** *своје порезе* (PDRS); *Искрено имам вишак килограма и пробала би да видим како то делује* ***требала би скинути*** *једно 25 кг…* (PDRS).

У случајевима када је модални глагол *морати* употребљен безлично у презенту још је израженија блискост епистемичке и презумптивне семантике, а догађај чија се истинитост процењује везан је за говорни тренутак: *Мора да су код куће* [← упаљено је светло; кола су им испред], *Мора да је стигла из школе* [← неко лупа вратима; већ је два, а уторком су јој часови до један]. Уз безлично употребљени глагол *требати* реализује се компонента хабитуалности (обичаја), те се процена (затеченог) стања изводи не као резултат тренутних околности, већ низа ранијих са истоветним импликацијама: *Треба да су код куће, касно је* [устају рано за посао]. vs. *Мора да су код куће, касно је*. Уп. и *Мора да је стигла из школе, већ је два, а часови су јој уторком до један* те *Треба да је стигла из школе, већ је два, а часови су јој уторком до један*. Са аспекта степеновања уверености у истинитост или вероватност садржаја, исказ са глаголом *морати* је веродостојнији, али се временски оквир сужава на, најчешће, говорни тренутак, где одговарајући параметри (уп. горе лупање вратима, односно распоред часова). Глагол *требати* допушта

[19] Љ. Поповић (2022) и М. Стефанов (2025) их виде као презумптиве.

еластичнији временски оквир, управо због хабитуалности, али то условљава ширу презумптивну интерпретацију, другим речима, смањује се веродостојност.

4.4. Примарно егзистенцијални глагол *бити* такође може функционисати као епистемички оператор, уколико је употребљен безлично у будућем времену. Конструкцијом *биће да* изражава се високи степен уверености процењивача у садржај исказа, који функционише као допуна наведеној конструкцији[20]. Облик футура глагола *бити* сугерише да се епистемичка оцена у говорном тренутку није потврдила (дакле, увереност постоји, али је у домену презумпције), док се микроплан исказа (тј. ситуација која се процењује) одиграла у прошлости, што показује глагол у зависној реченици: ***Биће да си*** *саму себе* ***описала*** *овом реченицом* (PDRS); ***Биће да се*** *удобно* ***угнездио*** *у највећој библиотеци на свету – оној позајмљених и никад враћених књига* (PDRS).

С друге стране, процени је подложан и садржај који се у говорном тренутку није десио, али је очекиван (тада је и глагол унутар сентенцијалне допуне у садашњем или будућем времену): ***Биће да стижу****, нека кола су се зауставила*; ***Биће да спавају****, много је тихо*; ***Биће да ћу успети*** *да скувам ручак за три дана*. Према нашем мишљењу, уколико се прави разлика између евиденцијалне и епистемичке употребе ове конструкције, она се може прецизно дефинисати једино на макроплану, процењујући исказ у целини, те би тако допуне са футуром или презентом могле да се тумаче као презумптиви, али са прошлим временом је реч о епистемичкој оцени, пошто се активност подложна процени већ десила.

5. Средства изражавања епистемичке оцене са дативом субјекта у српском језику могу бити и одређене предлошко-

[20] Љ. Поповић (2022) конструкцију *биће да* види као маркер презумптива, који спада у посебну категорију на пресеку семантичких зона евиденцијалности и епистемичке модалности. О овој конструкцији са аспекта презумпције в. рад М. Стефанова (2025).

падежне конструкције, рецимо *по* / *према* + властита именица[21] или пун облик заменице у дативу, а може се додати и именица којом се лексикализује оно што субјекта наводи на такву оцену (рецимо, *мишљење*, *став*, *речи*[22] и сл.): *Непоходан модни детаљ који свака жена увек мора имати у ташни су наочаре.* ***По Ани****, оне су детаљ који може променити ваш целокупан изглед у тренутку…* (PDRS); *Питање је зашто јерменска војска није створила или набавила слично оружје. За ово ће,* ***према председнику Карабаха****, одговарати сви који су током протеклих деценија били на одговорним функцијама*. (PDRS); ***По мени****, Ана ће ипак доћи*; ***По њему****, та веза ће брзо пући*[23]; ***Према твојим речима****, ускоро ће побољшање времена*; ***Према вашем мишљењу****, овај рад ништа не ваља?*

Други тип конструкција су оне у чијем се саставу налази субјекат интерпретације исказан дативом као факултативни елемент, док обавезне чланове тих конструкција представљају предлог и именица у генитиву, рецимо, *ван памети* или *без везе*. У првом случају се именица у генитиву *памет* употребљава са предлогом *ван*, којим се оцена (интерпретација) смешта у замишљени предео изван граница рационалног, нормалног, општеприхваћеног, уп.: ***Тотално ми је ван памети*** *то каква се данас музика овде слуша* (SRWAC); *Разумем ја зашто се овим налазе увређени људи који се препознају у тој причи, али* ***ми*** *је* ***ван памети*** *да се вређа неко ко зна да се то не односи на њега* (SRWAC). Уз предикатив *ван памети* допуна је обично

[21] У датом случају постоје ограничења логичке природе. Уколико се у функцији евалуатора у дативу уз назначене предлоге нађе лична именица која означава лица из области које подразумевају висок ниво етичке и принципијалне доследности уз истраживачки поткрепљене аргументе (научници, истраживачи, судије, лекари и сл.), онда није реч о епистемичкој оцени, већ о преношењу туђег говора (садржаја одговарајућег исказа или тврдње). Често је реч о истакнутим стручњацима, надалеко познатим лицима и ван сфере којом се баве: *По / према Апресјану, Андрићу, Тесли* итд.

[22] Условно речено, ради се о средству и начину вербализације неког садржаја.

[23] У оваквим типовима конструкција се не могу употребити кратки облици заменица: **по ми, Ана ће ипак доћи*; **по му, та веза ће брзо пући*.

сентенцијална, а дативом је означен субјекат интерпретације (тј. давалац оцене).

Слично се понаша и конструкција *без везе*, где такође именица у генитиву – *веза*, уз предлог *без*, означава да се садржај интерпретира негативно, као нелогичан, незанимљив, неважан: *Главни негативац* ***ми*** *је* ***без везе****, а ни овај Рејнолдс* ***ми није неки*** *глумац* (PDRS); *…попустио је у школи, није више низао петице и "било* ***му*** *је* ***без везе*** *да више иде", па је направио три склоништа у шумици…* (PDRS).

Датив субјекта присутан је у генитивним конструкцијама *из понижења*[24] и *испод части*, које такође функционишу као предикативи, али је у датом случају акценат на унутрашњем односу субјекта према нечему или некој активности, која умањује вредност субјекту: *Оне и даље упорно ћуте, или* ***им је из понижења*** *да комуницирају са неким што их (на почетку) мало „поткачи“* (PDRS); *„Наш“ актив, или то не зна, или* ***им је из понижења*** *да комуницирају са неистомишљеницима* (PDRS); *Превара* ***му је испод части*** (PDRS); ***Нама је*** *то* ***испод части*** *и вређа нам достојанство* (PDRS); ***Мени би било испод части*** *да јој и име споменем јер такви као она нису вредни ни помена* (PDRS).

6. Закључне напомене

Настојали смо да у овом раду укажемо на неке од начина којима се епистемичка оцена (интерпретација садржаја) може исказати у конструкцијама које садрже датив субјекта-евалуатора. Упоредили смо средства и типове конструкција које су идентификовали истраживачи у другим словенским језицима (руском, бугарском, македонском) и закључили да се датив субјекта за исказивање оцене с правом може сматрати

[24] Реч је о неграматичној конструкцији, која се користи уместо прилога *понижавајуће*. Ипак, присутна је како у усменом, тако и у писменом разговорном језику, што потврђује њено присуство у електронским корпусима и на интернету.

граматичком универзалијом у словенском ареалу. Међутим, показало се да није једнака дистрибуција саставних чинилаца конструкција у којима се дативни субјекат јавља. Наиме, иако се предикативи, придеви, именице, глаголи различите семантике (укључујући, сем перцептивне, и модалну и манипулативну) детектују у свим поменутим језицима, налази научника показују да се у бугарском глаголи из домена густативне семантике слободније користе са дативом субјекта него у српском, а да се у руском не користе, већ замењују предикативима. С друге стране, у српском језику се користе и предикативи прилошког порекла, али и предлошко-падежне конструкције типа *ван памети*, *испод части* итд., док је запажена невелика продуктивност деадјективних глагола перцептивне семантике.

У датом раду показано је и да епистемичка оцена неретко функционише на граници сфера евиденцијалности и презумпције, што додатно указује на сложеност овог типа интерпретације и могућности којима се изражава. Ексцерпирани материјал класификован је према моделу водећих лингвиста који су се овом проблематиком бавили, а будући да су овога пута наши налази засновани на текстовима са интернета (електронским корпусима, где се често реализује тзв. „писмени разговорни" језик), у даљим истраживањима требало би узети у обзир и друге типове дискурса, првенствено књижевни, али и усмени разговорни, научни, пословни и сл., како би се добио што потпунији увид у истраживани проблем.

Литература

Антонић, Ивана. (2005). Датив. [Dative]. У: Ивић, Милка (ред.). *Синтакса савременога српског језика. Проста реченица*. Београд—Нови Сад: ИСЈ САНУ—Матица српска. 176–195. (In Serbian)

Апресян, Юрий Д. (2004). Интерпретационные глаголы: семантическая структура и свойства. [Interpretative verbs: semantic structure and properties]. *Русский язык в научном освещении*, 1 (7), 5–22. (In Russian)

Бабић, Миланка. (2018). Епистемичка модалност у дневној штампи Републике Српске. [Epistemic modality in the daily press of the Republika Srpska]. У: Петковић Јелена, Поломац Владимир (ур.). *Српски језик: статус, систем, употреба: зборник у част проф.*

Милошу Ковачевићу. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет. 115–127.(In Serbian)

Вујошевић, Анђела. (2021). Епистемичка модалност у политичким интервјуима у немачким и српским медијима. [Epistemic modality in political interviews in German and Serbian media]. У: Ковачевић, Милош, Петковић, Јелена (ур.). *Српски језик, књижевност, уметност. Зборник радова са XV међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (30–31. X 2020). Књига прва, Модалност у српском језику*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет. 243–257. (In Serbian)

Градинарова, Алла А. (2003). О специфике болгарского экспериенцера в сравнении с русским (на материале болгарских и русских предложений со значением восприятия). [On the specifics of the Bulgarian experiencer in comparison with the Russian one (based on Bulgarian and Russian sentences with the meaning of perception)]. *Болгарская русистика*, 3–4, 5–9. (In Russian)

Градинарова, Алла А. (2017). Некоторые особенности представления субъекта восприятия в болгарских конструкциях в сравнении с русскими. [Some features of the representation of the subject of perception in Bulgarian constructions in comparison with Russian ones]. *Язык. Текст. Дискурс*, 15, 58–65. (In Russian)

Иванова, Елена Ю. (2018). Дативно-предикативные структуры в болгарском языке: статистика эксперимента. [Dative-Predicative structures in Bulgarian: statistics of the experiment]. *Русский язык за рубежом*, 5, 11–17. (In Russian)

Иванова, Елена Ю. (2024). Датив как способ выражения субъекта мнения: македонский язык на фоне русского. [Dative as a way of expressing the subject's opinion: Macedonian language against the background of Russian]. В: Делова-Силјанова, Јасминка (ур.). *Славистиката во синхронија и дијахронија*. Скопје: Филолошки факултет “Блаже Конески”. 13–21. (In Russian)

Иванова, Елена Ю. (2025). *Эпистемический датив в болгарском и македонском языках*. [Epistemic dative in Bulgarian and Macedonian]. Презентация доклада на постоянном семинаре Института славяноведения РАН «Современные тенденции в славянском языкознании». Москва, Институт славяноведения РАН. 29.09.2025 (https://fortvivlan.github.io/controlandraise/files/Ivanova_ep_dative.pdf (In Russian)

Кустова, Галина И. (2021). Типы инфинитивных конструкций с предикативами (по данным Национального корпуса русского языка). [Types of infinitive constructions with predicatives (according

to the National Corpus of the Russian Language)]. *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии*, 20(27), 456–464. (In Russian)

Митковска, Лилјана. (2018). Овде ми е убаво: дативот за искажување состојби и ставови во македонскиот јазик. [I like it here: the dative case for expressing situations and attitudes in the Macedonian language]. *Македонски јазик*, VXIX, 79–91.(In Macedonian)

Пипер, Предраг. (2005). Модалност. [Modality]. У: Ивић, Милка (ред.). *Синтакса савременога српског језика. Проста реченица*. Београд—Нови Сад: ИСЈ САНУ—Матица српска. 636–649. (In Serbian)

Пипер, Предраг, Клајн, Иван, Драгићевић, Рајна. (2022). *Нормативна граматика српскога језика*. [Normative grammar of the Serbian language]. Нови Сад: Матица српска. (In Serbian)

Поповић, Људмила. (2010). Категорија евиденцијалности у српском и украјинском језику. [Category of evidentiality in Serbian and Ukrainian]. *Зборник Матице српске за славистику*, 77, 17−47. (In Serbian)

Попович, Людмила. (2022). О презумптивных конструкциях в современном сербском языке (анализ синтаксической реинтерпретации). [On presumptive constructions in modern Serbian (analysis of syntactic reinterpretation)]. *Славистика*, XXVI/1, 173–197. (In Russian)

РМС, 1967/1: Стевановић, Михаило. (1967). *Речник српскохрватскога књижевног језика. Књига прва А–Е*. [Dictionary of the Serbo-Croatian literary language. Book One, A–E]. Нови Сад–Загреб: Матица српска–Матица хрватска. (In Serbian)

РМС, 1967/2: Стевановић, Михаило. (1967). *Речник српскохрватскога књижевног језика. Књига друга Ж–К*. [Dictionary of the Serbo-Croatian literary language. Book Two, Z–K]. Нови Сад–Загреб: Матица српска–Матица хрватска. (In Serbian)

РМС, 1967/6: Стевановић, Михаило. (1976). *Речник српскохрватскога књижевног језика. Књига шеста С–Ш*. [Dictionary of the Serbo-Croatian literary language. Book Six, S–Š]. Нови Сад: Матица српска. (In Serbian)

Стефанов, Мартин. (2025). Граматикализација презумптива у српском језику. [Grammaticalization of the presumptive in contemporary Serbian language]. *Наслеђе*, 61, 221–234. (In Serbian)

Циммерлинг, Антон В. (2017). Русские предикативы в зеркале эксперимента и корпусной грамматики. [Russian predicatives in the perspective of sociolinguistic experiment and corpus grammar].

Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологи, 16(23), 466–482. (In Russian)

Циммерлинг, Антон В. (2018). Параметрическое описание предикативов: синтаксис и семантика. [Parametric description of predicatives: syntax and semantics]. *Русский язык за рубежом*, 5, 6–10. (In Russian)

Циммерлинг, Антон В. (2021). *От интегрального к аспективному*. [From integral frameworks to aspective descriptions]. Москва—СПб.: Нестор-История. (In Russian)

bebac.com https://bebac.com/devojcice-ucite-da-misle-a-ne-da-se-sminkaju/ (10. 3. 2026)

cbc.rs https://cbc.rs/forum/svet-automobila/op%C5%A1te-diskusije-o-automobilima/6455-nissan-klub-u-srbiji-i-okolici/page2 (10. 3. 2026)

CLASSLA-web.sr 1.0 https://www.clarin.si/ske/#concordance?corpname=classlaweb_sr&tab=advanced&queryselector=phrase&keyword=joj%20plave&attrs=word&viewmode=kwic&attr_allpos=all&refs_up=0&shorten_refs=1&glue=1&gdexcnt=300&show_gdex_scores=0&itemsPerPage=20&structs=s%2Cg&refs=%3Dtext.domain&default_attr=lemma&showresults=1&showTBL=0&tbl_template=&gdexconf=&f_tab=basic&f_showrelfrq=1&f_showperc=0&f_showreldens=0&f_showreltt=0&c_customrange=0&t_attr=&t_absfrq=0&t_trimempty=1&t_threshold=5&operations=%5B%7B%22name%22%3A%22phrase%22%2C%22arg%22%3A%22joj%20plave%22%2C%22query%22%3A%7B%22queryselector%22%3A%22phraserow%22%2C%22phrase%22%3A%22joj%20plave%22%2C%22qmcase%22%3Afalse%7D%2C%22id%22%3A8606%7D%5D (5. 4. 2026)

cuspajz.com: https://cuspajz.com/tekstovi-pjesama/pjesma/goran-markovic/slatke-krvi-ti-si.html (5. 4. 2026)

forum.cdm.me https://forum.cdm.me/showthread.php?36926-Autoput-Bar-Boljare-(1-88-milijardi)/page107&p=5474186#post5474186 (5. 4. 2026)

ispovesti_1: https://ispovesti.com/ispovest/2866442 (5. 4. 2026)

Lyons, John. (1977). *Semantics*, vol. 2. Cambridge–New York: Cambridge University Press.

Mitkovska, Ljiljana. (2021). The role of the dative in the Macedonian dative-predicative structures. *Rocznik Slawistyczny*, LXX, 87–100.

Palmer, Frank Robert. (1990). *Modality and the English modals*. London–New York: Longman.

PDRS - https://www.clarin.si/ske/#concordance?corpname=pdrs10&tab=advan

ced&queryselector=phrase&keyword=bez%20veze&attrs=word&viewmode=kwic&attr_allpos=all&refs_up=0&shorten_refs=1&glue=1&gdexcnt=300&show_gdex_scores=0&page=9&itemsPerPage=20&structs=s%2Cg&refs=%3Dtext.website%2C%3Dtext.area&default_attr=lemma&showresults=1&showTBL=0&tbl_template=&gdexconf=&f_tab=basic&f_showrelfrq=1&f_showperc=0&f_showreldens=0&f_showreltt=0&c_customrange=0&t_attr=&t_absfrq=0&t_trimempty=1&t_threshold=5&operations=%5B%7B%22name%22%3A%22phrase%22%2C%22arg%22%3A%22bez%20veze%22%2C%22query%22%3A%7B%22queryselector%22%3A%22phraserow%22%2C%22phrase%22%3A%22bez%20veze%22%2C%22qmcase%22%3Afalse%7D%2C%22id%22%3A2330%7D%5D (26. 6. 2026)

republika.rs https://www.republika.rs/elita-9-farmeri/elita-9/411552/palo-veliko-priznanje-zvezdana-ova-odluka-menja-tok-zadruge-ana-potpuno-slomljena-ubio-si-me-video (10. 3. 2026)

scribd.com https://www.scribd.com/document/903095379/Naomi-Novik-2-Poslednji-Maturant (20. 3. 2026)

SRWAC - https://www.clarin.si/ske/#concordance?corpname=srwac&tab=basic&attrs=word&viewmode=kwic&attr_allpos=all&refs_up=0&shorten_refs=1&glue=1&gdexcnt=300&show_gdex_scores=0&itemsPerPage=20&structs=s&refs=%3Dtext.id%2C%3Dtext.urldomain&showTBL=0&tbl_template=&gdexconf=&f_tab=basic&f_showrelfrq=1&f_showperc=0&f_showreldens=0&f_showreltt=0&c_customrange=0&t_attr=&t_absfrq=0&t_trimempty=1&t_threshold=5 (20. 3. 2026)

stetoskop.info: https://www.stetoskop.info/doktor/mihailo-balic?page=13 (5. 3. 2026)